

*Az örültség nem más, mint ugyanazt tenni újra és újra, és várni,
hogy az eredmény más legyen*

(Albert Einstein)

Kényszerpályák, tévutak – Az új nomenklatúra

(A könyvbemutatóhoz)

„Emlékszem a '80-as évek végére, amikor főnököm helyett többször részt vettem a népgazdasági tervet véleményező értekezleteken. Szinte minden külsős szemben állt az előterjesztéssel. Az értekezletet levezető főcsoportfőnök, akit vörös hajáról is 'a vörös Balassának' hívtak, minden kritikára így válaszolt: – *Itt tartom a kezemben a ceruzát. – Mondjad, minek az árát kellene akkor növelni, mely réteg jövedelmét kellene csökkenteni, milyen infrastrukturális beruházást hagyjunk el, szerinted ne fejlődjön a vasút, csak a Volán, ne háromévenként utazzanak az emberek nyugatra, hanem tízévenként? Azonnal írom! – Na látod! – sikította diadalmasan, nem tudsz jobbat! Ami ide van írva, én sem szeretem. De senki nem tud jobbat!* Azt mondtuk: teljesen más terv kell, más szemlélettel. Az lesz a jobb. Nem a hibás elemeket kell kicserélni, hanem magát a koncepciót. Nem értette. 20 év telt el azóta és még mindig nem értik, akik még mindig döntési helyzetben vannak: ezek nem megoldások. Újra kellene gombolni a kabátot, mert rosszul van begombolva.” (Részlet a könyvből.)

A **Kényszerpályák, tévutak – Az új nomenklatúra** áttekintést ad arról, valójában (és szerintem) mi is „folyik” Magyarországon és választ kíván adni arra, mi lehet ennek a húszéves lecsúszásnak a fő oka és a valószínű folytatása. Továbbá, hogy mit lehet(ne) és kell(ene) tenni, hogy változtassunk a kilátástalan helyzeten. Nem öklöt ráz, igyekszik a racionalitás és a lehetőségek talaján maradni, hogy valóban elősegítse a kikerülést – és mindenekelőtt az ezen való érdemi gondolkodást – az ismétlődő válságokból. Értelemszerűen nem éri be korábban kipróbált és – a rendszerváltás megakadása miatt is – hatástalannak bizonyult receptekkel. Sem a virtuális valósággal: a való világ helyett.

Bár a közmondás szerint *a jó bornak nem kell cégér*, de ez a mai világban különösen nem igaz. Még inkább így van ez, ha új megközelítésről és a megszokottól eltérő szemléletről van szó. Sok múlik azon, hogy *tudnak-e arról* a potenciálisan érdekeltek, miről olvashatnak. Ez már a harmadik könyvem a mai Magyarországról; az előzőek is fontos, olvasóim szerint hézagpótló kötetek voltak: addig nem publikált információkkal, tényekkel, tapasztalatokkal és korábban nagyrészt ismeretlen összefüggések feltárásával. (A kiszorítás az elhallgatással szokott kezdődni.)

A **Kényszerpályák, tévutak – Az új nomenklatúra** eméleti és egyben gyakorlati munka, *a gazdaság és a politika a két pillére*. A könyvben felhasználtam azt a két évtizedes tapasztalatot is, amit a *gyakorlat-hoz közeli* gazdaságkutatásban, a makrogazdasági elemzés, előrejelzések, vállalati véleménykutatások területén töltöttem el egy *akkoriban* minden tekintetben egyedülálló intézményben, a Gazdaságkutató Intézetben.

Magától értetődően azt is hasznosítottam, amit a *gyakorlatban* szereztem különböző helyeken: egyéni vállalkozóként, az ország egyik nagy cégének közgazdasági vezetőjeként, minisztériumi középvezetőként, külszolgálatban nemzetközi szervezet tanácsosaként, egyúttal diplomataként, egy parlamenti párt gazdaságpolitikai kabinetjének elnökeként, alternatív gazdasági programja kidolgozójaként, a kormány és a gazdasági kabinet tagjaként. (Ld. bővebben honlap: <http://www.szabadibela.hu/>)

A helyzetből következően nem kétséges, hogy *Alternatívára van szükség*. Az, amit évtizedek óta erőltetnek, látnivalóan nem visz közelebb a kibontakozáshoz és a régen várt fejlődéshez. Mindenki – akár győzött, akár veszített a mostani választáskor – megújulásról beszél, ami viszont *nem lehetséges* gyö-

keres szemléletváltozás nélkül. Csak így lehet elkerülni, hogy a következő években folytatódjon az ország „körbevezetése a sűrű és sötét erdőben”, ami terhes, értelmetlen és a társadalomnak rendkívül költséges. Sokak (a többség) számára ez különben sem séta: nekik igazi tortúra és „túlélő túra”, ahol egzisztenciájuk megtartása a tét. Újabb ilyen évek – a gazdaság és a lakosság kimerülése miatt – már elviselhetetlenek lennének, súlyos társadalmi válságba torkollhatnak. A szemléletváltásnak azonban – így a megújulásnak is – komoly, a *hatalmon belüli akadályai* vannak. A felkészültség, a tájékozottság, de főleg az érdekek oldaláról.

Emiatt *a bármennyire sikertelen fővonaltól eltérő elképzelések* nem kerülhetnek *versenyhelyzetbe*, azokat elhallgatják, holott nélkülözhetetlenek lennének az *érdemi* viták, a gondolatok versengése. Pedig „nem babra megy a játék”, életünk, egzisztenciánk és a jövőnk, végső soron Magyarország megmaradása a tét.

Könyveim mégis sokszor éppen azokhoz nem jutottak el, akiknek pozícióik és szerepük alapján elsősorban el kellett volna olvasniuk. Ennek oka lehetett tájékozottságuk és/vagy érdeklődésük, hiánya, felkészültségük hiányosságai, de talán még inkább szűk csoportérdekeik, a valóság *szándékos* „távol-tartásának” szándéka. A kiszorítás, a monopolizálás. (Az sem másodrendű probléma, hogy ezzel a véleménynyilvánítás alapvető, az alkotmányban rögzített emberi joga is sérül, miközben demokráciáról és jogrendről áradozik a kormányzati kommunikáció.)

A könyvbemutató meghívottai között nem válogattam feltételezett pártszimpátiák és csoportérdekek szerint; az igazság és az ország érdeke ugyanis oszthatatlan. *A rossz úton nem szabad tovább menni* és megint azt várni (olyan reményt kelteni), hogy az eredmény más lesz. Vagyis, Einstein szerint, folytatni az örültséget. Bár ehhez a felismeréshez nem kell Einsteinnek lenni. Mégis ezt tapasztalhatjuk, sokaknak tetszik a számukra felfogható, de a jövőnk is veszélyeztető politika. Azt bizonygatják az utóbbi napok (vélt) fejleményei alapján, hogy az új miniszterelnök rájött, az újabb megszorítások elkerülhetetlenek. Szerintem ez is azt bizonyítja, hogy a valóságos alternatíva hatalmi kérdés: az új osztály küzd ellene.

Folytatva a bemutatást: *új és aktuális* a téma (ld. a fülszöveget) és szerintem a megközelítés is, de főleg *az* a kép, ami kirajzolódik. Mindenekelőtt, hogy *miért nincs működőképes alternatíva*, sőt igény arra? Miért nem bízhatunk abban, hogy egy kormányváltással megoldódnak a főbb problémák? Mire ment el valójában az utóbbi 20 év? Milyen szerepet tölt be a sajtó? Ez lenne a negyedik hatalmi ág, vagy pedig „a politika ökle”? Vannak-e források a kibontakozáshoz és a „gödörből” való kikerülésnek mi lehet az iránya? Mi lenne ebben a *mezőgazdaság és a belföldi piac* szerepe? Elégséges-e csak meghirdetni, hogy a mezőgazdaság legyen az egyik húzóágazat? A cél *helyettesítheti-e* az eszközt? *Hogyan és miért váltak (válnak) tévutak kényszerpályákká?* Mi ebben az új osztály szerepe?

Az *új osztály* (nomenklatura, elit, kaszt) fogalma, sajátosságai és mozgatói nélkül szerintem nem is lehet megérteni a helyzetet, választ kapni annak számtalan *abszurdítására*, de *kiutat* sem lehet találni.

A könyvhöz *mutató (név- és tárgymutató)* tartozik, nemcsak összefüggő áttekintést és tényfeltárást kap az olvasó, hanem egy mindennapi használatra alkalmas kézikönyvet is. Ismerősei sorával is találkozhat és persze fontos témákkal. Az előbbieket köréből például Matolcsy Györggyel, Orbán Viktorral, Gyurcsány Ferencsel, Antall Józseffel, Bajnai Gordonnal, Bokros Lajossal, Medgyessy Péterrel, Boross Péterrel, Járai Zsigmonddal, Boros Imrével, Kovács Lászlóval, Varga Mihállyal, Mádi Lászlóval, Kóródi Máriával, Vadai Ágnessel, Járai Zsigmonddal, Martonyi Jánossal, Gráf Józseffel, Oszkó Péterrel, Torgyán Józseffel stb. A közvélemény és az élet több száz (!) alakítójával, köztük közgazdászokkal, annak tartott jogászokkal és másokkal.

1990-től az összes kormányral, EU-s pénzzel és euróval (legalább itt). De: kell-e nekünk (főleg mostanában) és milyen áron (árfolyamon) kellhet az euró? Az olvasó találkozik a külföldiek termőföldvásárlásának, az EU-megállapodás megkötésének valós történetével. (Ki is volt a főtárgyaló? Volt-e szerepe és mekkora a hátrányos megállapodás keresztülvitelének a Kisgazdapárt eltűnésében?) Előkerül a két oldal szerepe tekintetében is pikáns Gripen-ügy. Mire mennek el az EU-s pénzek? Hogy is volt a kormánynegyeddel? Stb. Hosszan sorolhatnám.

A könyvet az élet is írta: az aktualitások sem hiányoznak 2010. március közepéig, az anyag lezárásáig. Az élet – bár nem a könyvben, de – tovább is „írja” a történetet, annyiban mindenképpen, hogy folyamatosan újabb példákkal támasztja alá a kötet megállapításait. Azt is, hogy *a gazdasági gondok összefüggő, rendszerszerű megközelítését még mindig hajlamosak megkerülni*. Felkészületlenségből és direkt hatalmi érdekből. (Ld. honlap: pl. a leértékelésekről szóló anyag.)

Előző könyvemben nagyrészt az igazságszolgáltatással és annak hatalmi-politikai összefüggéseivel foglalkoztam (mint annak szenvedő alánya). Egyik olvasóm már akkor kíváncsi volt arra: mennyire tekinthető sorsom egyedinek és mennyiben következik a rendszerből. A harmadik könyv erre is magyarázatot ad, bár az igazságszolgáltatással közvetlenül inkább csak periferikusan foglalkozik.

A könyvről *olvashat*:

<http://www.szabadibela.hu/kenyszerpalyak.html>

A kötet *megvásárolható* a Libri boltjaiban, de *honlapomon keresztül* is, továbbá a *könyvbemutató helyszínén*:

<http://www.szabadibela.hu/vasarlas.html>

Televíziós szereplés:

A *Kényszerpályák, tévutak* – Az új nomenklatúra c. könyvet az ATV mutatta be, április 15-én:

http://atv.hu/videotar/20100415_kenyszerpalyak_es_tevutak

Egy másik televízió (Budapest TV) „idevágó” két videója (a YouTube-ra feltéve):

Tévutakból kényszerpályák:

<http://www.youtube.com/watch?v=4AiRRFjHHRI&feature=channel>

Ki védi meg Demszkyt? Az új nomenklatúra

<http://www.youtube.com/watch?v=puyBmsdTmE8&feature=channel>

Budapest, 2010. június 6.

Szabadi Béla

a közgazdaságtudomány kandidátusa,

volt államtitkár